

Bóna Judit

10 éves az Eötvös-szónokverseny

2018-ban 10. alkalommal rendezték meg az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán az Eötvös József középiskolai szónokversenyt. A verseny korábban, kilenc éven keresztül az Eötvös József országos középiskolai szónokverseny címet viselte. Az idei, jubileumi évben azonban Kárpát-medencei döntőt szerveztünk, amelyre Kárpátaljáról, Erdélyből és a Felvidékről is érkeztek versenyzők.

A versenyt kezdetben az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szakmódszertani Központja rendezte a Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyartanári Tagozatának szakmai támogatásával. 2013 őszén a Nyelvtudományi Társaság lett a pályázatokért felelős főszervező, de szakmai partnerként továbbra is részt vesz a verseny szervezésében az ELTE Szakmódszertani Központja. Az első kilenc évben a legfőbb támogató az Oktatási Minisztérium, illetve az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő volt. A 2017/2018-as tanévben a Magyar Nyelvőr Alapítvány lett a verseny fő anyagi támogatója. A jubileumi fordulót így immár három szervezet, a Magyar Nyelvtudományi Társaság, a Magyar Nyelvőr Alapítvány és az ELTE Bölcsészettudományi Kara közösen rendezte meg. A kezdetektől fontos támogatója a versenynek a Tinta Könyvkiadó (de rajtuk kívül számos más kiadó is hozzájárult a verseny díjazásához), az utóbbi években az Anyanyelvápolók Szövetsége is, a határon túli versenyzők részvételét pedig a Márton Áron Szakkollégium támogatása tette lehetővé. A verseny alapítója és 2015-ig felelős szervezője Antalné Szabó Ágnes volt, tőle vette át az utóbbi évek versenyeinek a szervezését Bóna Judit.

Az Eötvös-szónokverseny a legrangosabb, legtöbb iskolát érintő középiskolai retorikaverseny Magyarországon, amely igen fontos szerepet tölt be a középiskolai retorikai nevelésben. Célja lehetőséget biztosítani az ország legtehetségesebb diákjainak, hogy kipróbálják magukat az érvelés és a tartalmas gondolatok hatásos megfogalmazásának a terén. A verseny pedagógiai céljai a következők (részlet a versenykiírásból): „a diákok szóbeli kommunikációs-retorikai képességének a fejlesztése, a nyelvhasználat iránt érzett felelősségtudatuk és anyanyelvszeretetük erősítése. A verseny alkalmat ad a diákoknak arra, hogy gyakorolják a beszédhelyzetnek megfelelő, kulturált nyelvi viselkedést, az önálló ítéletalkotást, saját véleményük érvelő kifejtését, a megfelelő önismereten alapuló magabiztos fellépést. Ezáltal nő fogékonyságuk mások érvelő szövegeinek a megértésére is” (1).

Az Eötvös-szónokversenyen a középiskolák (a szakközépiskolák, a szakiskolák, a szakgimnáziumok és a gimnáziumok) tanulói vehetnek részt. A nyelvi előkészítő és a 9–12. osztályos évfolyamok nappali tagozatos diákjai indulhatnak a versenyen egy kategóriában. Korábban az érettségi évében tanuló diákok nem vehettek részt a megmérettetésen, de az április közepére szervezett döntő lehetővé tette, hogy ők is megmérettessék magukat a versenyen (1. kép).

1. kép

Versenyzők a regionális döntőn (Fotó: Pankovics Gergely)

A versenyfeladat minden fordulóban egy rövid érvelő szöveg, valamint idézet alapján 5 perces érvelő beszéd szabad előadása 30 perces felkészülést követően. A beszéd előadása közben a diákok legfeljebb egy féloldalmi kulcsszavas vázlatot használhatnak, teljes megírt beszéd felolvasására nincs lehetőségük (2. kép). Az iskolai fordulókön és a regionális, illetve az országos/Kárpát-medencei döntőkön is más-más idézetet kapnak a versenyzők, így eddig összesen a 10 év alatt 60 különböző idézetet választottak a szervezők (két tanévben ehhez idézetgyűjtő pályázat meghirdetésével kaptak segítséget tanár szakos egyetemi hallgatóktól). Az országos/Kárpát-medencei döntők feladatainak néhány példája az 1. táblázatban olvasható.

2. kép

Az egyik versenyző beszéd közben (Fotó: Friss Média)

1. táblázat
A döntőkön feladatként szereplő idézetek

A verseny éve	Idézet az országos/Kárpát-medencei döntőn
2009	„A szó, még az ellentmondó is, összekapcsolja az embereket...” (Thomas Mann)
2010	„Április 22-én ünnepeltük a Föld napját. Milyen ez a földi világ a ma élő ember szemével? Mit jelent a rajta élőknek? Jelent folyókat, tengereket, hegyormokat és lankás dombokat, erdőket, parkokat, mezőket, réteket, hatalmas lombkoronájú fákat, színes, illatos virágokat, a szülői házat, kertjét és még sok mindent. De nemcsak szép, lélekemelő dolgokat jelent! Nagyon sok ország van a Földön, amelynek polgárai „Anyját, a Földet, apját, a Napot úgy kezeli, mint adható, vehető, kifosztható jószágokat.” ... Környezetünkre számtalan veszély leselkedik. Az üvegházhatás fokozódása, az ózonréteg elvékonyodása, a savas esők, az olajfoltok a vizek felületén, a szennyezett és fogyó ivóvízkészlet, a túlnépesedés, a trópusi esőerdők pusztulása, az állat- és növényvilág genetikai sokféleségének gyors ütemű csökkenése, a termőföld elszennyeződése, a szeméthegek. De mit tehetünk mi, kisemberek? Megállíthatjuk-e a Föld pusztulását? Mit számítok én, ha a többiek úgysem tesznek semmit?” (Mezei András gondolatai nyomán) http://gyongyszemek.network.hu/blog/gyongyszemek_klub_hirei/a_fold_napja__aprilis_22
2011	„Művészet nélkül jobban meglennénk, mint tudomány nélkül.” Részlet egy retorikakönyv vitatételeiből (Szálkáné Gyapay Márta 1998. <i>Gyakorlati retorika</i> . Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.)
2012	„A számítógép nem hasznos. Csak válaszokat ad.” (Pablo Picasso spanyol festő, 1881–1973)
2013	„Nemcsak azért vagyunk felelősek, amit teszünk, hanem azért is, amit nem teszünk meg.” (Lao-ce, ókori kínai filozófus)
2016	„Sokat kell tanulnia az embernek ahhoz, hogy megtudhassa, milyen keveset is tud.” (Széchenyi István)
2017	„A képzelőerő fontosabb, mint a tudás.” (Albert Einstein)
2018	„Utasok nincsenek a Föld nevű űrhajón – mindannyian a légénységhez tartozunk.” (Marshall McLuhan, kanadai tudós, rétor és kommunikációteoretikus)

Az iskolai versenyeken a szervező iskolák tanárai alkotnak háromfős zsűriket. A regionális döntőkön szintén háromfős zsűri vannak, ezek elnökei a retorikához értő egyetemi docensek, tagjai egyetemi oktatók, retorikával foglalkozó szakemberek és középiskolai tanárok (3. kép). Az országos/Kárpát-medencei döntő ötfős zsűrijének az elnöke a kezdetektől fogva Kiss Róbert Richárd Prima Primissima

díjas újságíró (4. kép), tagjai szintén retorikával foglalkozó egyetemi oktatók, kutatók, középiskolai tanárok.

3. kép

A 2018-as, Dunakeszin megrendezett regionális döntő zsűrije (Fotó: Petró Tímea)

4. kép

Kiss Róbert Richárd zsűrielnök értékeli a versenyt (Fotó: GloboPort Média)

A versenyre való felkészüléshez többféleképpen is segítséget nyújtanak a szervezők. Egyrészt hasznosak lehetnek a verseny honlapján (2) található gyakorlóanyagok mind a diákok, mind a felkészítő tanáraik számára. Másrészt több tanulmány jelent már meg az *Anyanyelv-pedagógia* című folyóiratban is, amelyek az Eötvös-szónokverseny beszédeit elemzik, avagy tanácsokat adnak, gyakorlatokat

mutatnak be a felkészüléshez (Adamikné 2015; Rozgonyiné 2015; Major 2017). Adamikné (2015) tanulmánya a retorika oktatásának kérdéskörével, illetve a szónoklatra való felkészítés lépéseivel foglalkozik részletesen. Hangsúlyozza a gyakorlás fontosságát, és az előre elkészített beszéd megírásának a kérdései mellett kitér a rögtönzésre való felkészítés módszereire is. Rozgonyiné (2015) a szónoklatok hangzó oldalával foglalkozik. A beszédtechnikai kérdéseken belül elsősorban a szupraszegmentális hangszerkezet helyes megformálására, a szupraszegmentumok adekvát használatának az oktatására helyezi a hangsúlyt. Major (2017) az Eötvös-szónokverseny 2016. évi döntőjének 24 beszédét vizsgálja a retorikai elemzés módszerével. Megállapítja, hogy a versenyzők számára a gondolatmenet összeállítása és megszerkesztése okozza a legtöbb nehézséget, míg a nyelvi megformálás és az előadásmód terén sikeresebbek.

A honlapon a folyóiratban olvasható cikkek mellett a versenyszervezők a regionális döntőkön és az országos/Kárpát-medencei döntőkön is mindig gondoskodnak szakmai programról a tanár kollégák számára. Így amíg az első versenyzők felkészülnek a beszédükre, addig felkészítő tanáraik és kísérőik retorikai témájú előadásokat hallgathatnak meg. Az elmúlt tíz évben az előadók között számos ismert nyelvészt, egyetemi és középiskolai oktatót, gyakorlati szakembert láthattunk vendégül (5. kép). 2018-ban a regionális döntőkön (amelyeket most a korábbi évektől eltérően több helyszínen – Budapesten, Dunakeszin és Székesfehérváron – szerveztünk meg) Havas Judit irodalomtörténész, előadóművész; Krepesz Valéria doktorjelölt, tudományos segédmunkatárs (MTA) és Witzl Balázs doktorandusz, középiskolai tanár tartottak szakmai előadást. A Kárpát-medencei döntőn a közönség Pölcz Ádámot, az ELTE TÓK tanársegédjét hallgathatta meg a nyelvi ismeretterjesztés retorikai vonatkozásairól.

A verseny szünetében, amíg a zsűri tanácskozik (6. kép), a diákoknak is van lehetőségük szabadidős programokban részt venni. Az elmúlt 10 évben rendszeres vendégei voltak többek között a Magyar Nemzeti Múzeumnak, a Petőfi Irodalmi Múzeumnak, vagy helytörténeti sétára mentek a Zahor Alapítvány szervezésében, illetve élménypedagógiai játékok részesei lehettek. A programok után következő eredményhirdetésről pedig senki sem megy haza üres kézzel (7. kép).

5. kép

Az egyik regionális zsűri munka közben (Fotó: Pankovics Gergely)

6. kép

Szabó Katalin, a 2018-as verseny győztese (Fotó: Friss Média)

Számos olyan középiskola van, amelyik rendszeresen küld versenyzőket az Eötvös-szónokverseny regionális fordulóra. Azok az iskolák, amelyek legalább három évben küldtek már versenyzőt, elismerő oklevelet kapnak. A következő intézmények részesültek már az elismerésben:

II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, Budapest

V. István Katolikus Szakközépiskola és Gimnázium, Árpád-házi Szent Margit Általános Iskola, Sátoraljaújhely

Alternatív Közgazdasági Gimnázium, Budapest

Árpád Gimnázium, Tatabánya

Baár–Madas Református Gimnázium, Általános Iskola és Diákotthon, Budapest

Bálint Márton Általános Iskola és Középiskola, Törökbálint

Batsányi János Gimnázium és Szakközépiskola, a Csongrádi Oktatási Központ Tagintézménye, Csongrád

Berze Nagy János Gimnázium, Szakiskola és Kollégium, Gyöngyös

BMSZC Trefort Ágoston Két Tanítási Nyelvű Szakgimnáziuma, Budapest

Bocskai István Gimnázium, Hajdúböszörmény

Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium, Bonyhád

Budai Középiskola, Budapest

Budapest XVII. Kerületi Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola és Gimnázium, Budapest

Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium, Budapest

Budenz József Általános Iskola és Gimnázium, Budapest

BVHSZC Semmelweis Ignác Szakképző Iskolája, Budapest

Ciszterci Szent István Gimnázium, Székesfehérvár

Corvin Mátyás Gimnázium és Szakközépiskola, Budapest

Dunakeszi Radnóti Miklós Gimnázium, Dunakeszi

ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium, Budapest

Eötvös Loránd Műszaki Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium, Kaposvár

Eötvös József Gimnázium, Budapest

Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium, Miskolc

Földes Ferenc Gimnázium, Miskolc

Horváth Mihály Gimnázium, Szentes

Jedlik Ányos Gimnázium, Budapest
Kecskeméti Református Gimnázium, Kecskemét
Kempelen Farkas Gazdasági, Vendéglátó, Idegenforgalmi Alapítványi Szakközépiskola,
Szakiskola és Kollégium, Komárom
Lehel Vezér Gimnázium, Jászberény
Leőwey Klára Gimnázium, Pécs
Lippai János Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakképző Iskola, Nyíregyháza
Lovassy László Gimnázium, Veszprém
Magyarországi Németek Általános Művelődési Központjának Gimnáziuma, Baja
Mezőtúri Református Kollégium, Gimnázium, Szakközépiskola és Általános Iskola, Mezőtúr
Orsolya Rendi Szent Angéla Általános Iskola és Gimnázium, Budapest
Padányi Katolikus Iskola, Veszprém
Pannon Oktatási Központ Gimnázium, Dunaújváros
Péterfy Sándor Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda, Győr
Petrik Lajos Két Tanítási Nyelvű Vegyipari, Környezetvédelmi és Informatikai Szakközépiskola,
Budapest
Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium, Budakeszi
Révai Miklós Gimnázium és Kollégium, Győr
Sárospataki Református Kollégium Gimnáziuma, Általános Iskolája és Diákotthona, Sárospatak
Somogy Megyei Perczel Mór Gimnázium, Siófok
Szalézi–Irianyi Középiskola, Nyergesújfalu
Széchenyi István Gimnázium, Dunaújváros
Szombathelyi Műszaki Szakképzési Centrum Gépipari és Informatikai Műszaki
Szakközépiskolája, Szombathely
Szent István Gimnázium, Budapest
Szinyei Merse Pál Gimnázium, Budapest
Teleki Blanka Gimnázium és Általános Iskola, Székesfehérvár
Temesvári Pelbárt Ferencs Gimnázium, Esztergom
Tóparti Gimnázium és Művészeti Szakgimnázium, Székesfehérvár
Vörösmarty Mihály Gimnázium, Budapest

Fontosnak tartjuk azt is, hogy azokat a felkészítő tanárokat is megjutalmazzuk kiemelkedő pedagógiai munkájukért, akiknek a diákjai már legalább három alkalommal részt vettek az országos döntőn. A következő tanárok kaptak elismerő oklevelet kiváló munkájukért:

Dr. Árgyelán Dánielné, Teleki Blanka Gimnázium és Általános Iskola, Székesfehérvár
Bárdosné Kovács Erzsébet, Berze Nagy János Gimnázium, Gyöngyös
Békés Izabella, Deák Ferenc Gimnázium, Szeged
Bognárné Fejes Anikó, Magyar–Angol Tannyelvű Gimnázium és Kollégium, Balatonalmádi
Bordánné Kovács Zita, Stromfeld Aurél Gépipari, Építőipari és Informatikai Szakközépiskola,
Salgótarján
Bóka Gábor, Szent István Gimnázium, Budapest
Bozó Zsuzsanna, Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium, Bonyhád
Csákiné Győri Beáta, Sárospataki Református Kollégium Gimnáziuma, Sárospatak
Csekő Györgyi, Szinyei Merse Pál Gimnázium, Budapest
Csordás Lászlóné, Somogy Megyei Perczel Mór Gimnázium, Siófok
Csonkáné Németh Klára, Somogy Megyei Perczel Mór Gimnázium, Siófok
Debreceniné Barancsi Emese, Mezőtúri Református Kollégium, Gimnázium, Szakközépiskola és
Általános Iskola, Mezőtúr
Demkó Ferenc, Sárospataki Református Kollégium Gimnáziuma, Sárospatak
Devecsei Andrea, Bálint Márton Általános és Középiskola, Törökbálint
Fábián Enikő, Eötvös Loránd Műszaki Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium, Kaposvár

Dr. Ferdinandy Csabáné, Táncsics Mihály Gimnázium, Kaposvár
Fodor Éva, Orosházi Táncsics Mihály Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium, Orosháza
Gonda Zsuzsa, Eötvös József Gimnázium, Budapest
Gyenesse Viktória, Zalaegerszegi Kölcsey Ferenc Gimnázium, Zalaegerszeg
Hajas Zsuzsanna, Debreceni Szakképzési Centrum Vegyipari Szakközépiskolája, Debrecen
Hinger Tamás, Keszthelyi Vajda János Gimnázium, Keszthely
Hites Borbála, Alternatív Közgazdasági Gimnázium, Budapest
Horváth Zsuzsanna, Jedlik Ányos Gimnázium, Budapest
Hutvágnerné Róth Éva, Széchenyi István Gimnázium, Dunaújváros
Jámbor Erzsébet, Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium, Budakeszi
Jobbágy László, Földes Ferenc Gimnázium, Miskolc
Dr. Juhász Attila, Révai Miklós Gimnázium, Győr
Juhászné Székely Magda, Szent Angéla Ferences Általános Iskola és Gimnázium, Budapest
Kántor Péter, Árpád Gimnázium, Tatabánya
Kaolbert Erika, Bárdos László Gimnázium, Tatabánya
Kelemen Zsófia, Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola és Gimnázium, Budapest
Keszty-Harmath Dániel, Budai Középiskola, Budapest
Király Viktor, Lovassy László Gimnázium, Veszprém
Kissné Kocsis Marianna, Batsányi János Gimnázium és Szakközépiskola, a Csongrádi Oktatási
Központ Tagintézménye, Csongrád
Kovács Katalin, Pannon Oktatási Központ Gimnázium, Dunaújváros
Krettné Bagi Mária, Kecskeméti Református Gimnázium, Kecskemét
Kutnyánszkyne Bacskai Eszter, Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium,
Bonyhád
Lendvainé Kovács Erika, Corvin Mátyás Gimnázium és Műszaki Szakközépiskola, Budapest
Libárdi Péter, Szent István Gimnázium, Budapest
Lőrincz Tamás, Ciszterci Szent István Gimnázium, Székesfehérvár
Major Hajnalka, MNÁMK Gimnázium, Baja
Maróti Zsolt, Vörösmarty Mihály Gimnázium, Érd
Nagy Julianna, Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium, Budakeszi
Dr. Oláhné Szabó Judit, Bocskai István Gimnázium, Hajdúböszörmény
Ollé Katalin, Kempelen Farkas Gazdasági, Vendéglátó, Idegenforgalmi Alapítványi
Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium, Komárom
Pólik Magdolna, Földes Ferenc Gimnázium, Miskolc
Salga Imre, ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium, Budapest
Szabóné dr. Nagy Enikő, Irinyi János Gimnázium, Szakközép- és Szakiskola, Debrecen
Székely Andrea, Trefort Ágoston Szakközépiskola, Budapest
Szentésné Péter Orsolya, Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium, Budapest
Szurmik Zoltán, Horváth Mihály Gimnázium, Szentes
Tamás Csilla, Leőwey Klára Gimnázium, Pécs
Tóthné Muráncsik Mónika, Kecskeméti Bolyai János Gimnázium, Kecskemét
Turányi Katalin, Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium és Zeneiskola, Budapest
Turcsányi Márta, Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium, Budapest
Újváriné Vanó Csilla, Batsányi János Gimnázium és Szakközépiskola, a Csongrádi Oktatási
Központ Tagintézménye, Csongrád
Varga Magdolna, Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola, Szeged
Varró Zsuzsanna, BVHSZC Semmelweis Ignác Szakképző Iskolája, Budapest
Zákányné Frei Erzsébet, Bibó István Gimnázium, Kiskunhalas

A verseny eredményei és népszerűsége továbbra is lendületet adnak a szervezőknek, hogy folytassák a megkezdett munkát. Remélhetőleg még sok-sok éven keresztül számos tehetséges középiskolás diák fog sikeresen részt venni az Eötvös-szónokversenyen.

Irodalom

Adamikné Jászó Anna 2015. Hogyan készítsük fel tanítványainkat a szónokversenyre? *Anyanyelv-pedagógia* 4. <http://anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=597> (2017. november 12)

Major Hajnalka 2017. Az Eötvös-szónokverseny beszédeinek retorikai elemzése. *Anyanyelv-pedagógia* 1. <http://anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=664> (2018. január 22.)

Rozgonyiné Molnár Emma 2015. Tanácsok a retorikai versenyre felkészítő tanárok és felkészülő versenyzők számára. *Anyanyelv-pedagógia* 4. <http://anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=598> (2016. szeptember 20.)

(1) Az Eötvös-szónokverseny versenykiírása. http://eotvos-verseny.hu/upld/Eotvos_versenykiiras_2018.pdf (2018. június 5.)

(2) Az Eötvös József Kárpát-medencei középiskolai szónokverseny honlapja. <http://www.eotvos-verseny.hu> (2018. június 5.)

Bóna, Judit: Ten years of Eötvös Rhetoric Competition

Az írás szerzőjéről

dr. Bóna Judit

egyetemi docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Fonetikai Tanszék, Budapest
bona.judit[kukac]btk.elte.hu